

13.

Témakör: A nyelvi szintek

Tétel: A jelzők fogalma és fajtái, használatuk

Jelző: Valamely dolog tulajdonságát, mennyiségét vagy birtokosát fejezik ki, bármely főnévvel kifejezett mondatrészt bővíthetnek. Szórendje a minőség és mennyiségjelző esetén kötött, a jelző a jelzett szó előtt áll. A minőség és mennyiség jelzőt kivéve a jelzőket egyeztetjük a jelzett szóval.

- minőségjelző: tulajdonság, helyzet kifejezése. Szófaja: főként melléknév (szép lány, melléknévi igenév (halkuló zene), melléknévi névmás (valamelyik utca), ritkán főnév (a vendég kislány)

- mennyiségjelző: szám, mennyiség kifejezése. Szófaja: számnév (öt majom), számnévi névmás (néhány virág), -nyi képzős melléknév (csipetnyi só)

- birtokos jelző: a jelzett szó birtokosának (nem mindig tulajdonosának) megjelölése. Szófaja: főnév (iskola fala), főnévi névmás (az én könyvem)

- értelmező jelző: hátravetett (minőség, mennyiség, birtokos) jelző → az alaptag után áll.

Mindig egyeztetjük a jelzett szóval (Vettem csizmát, pirosat)

- kijelölő jelző: több azonos dolog közül egyet kiemelünk (Ez a könyv. Ezt a lányt választottam)

Megoldás:

Minőségjelző: üveges szemmel, felvert porában

Mennyiségjelző: két tűzfal között, minden virága (ált. névmás)

Birtokos jelzős: az aszfalt szennyén, a fény milliomm karátja

Értelmező: kincse: egy-két fürt virága

A költői jelzők elsősorban a leírtak elképzelését segítik, eszközei lehetnek a megszemélyesítésnek, metaforának, kifejezhetnek hangulatot, egyszerre hordozhatnak képi és hangulati tartalmat.